

КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ:

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА СВІТОВОМУ ВИМІРІ

МАТЕРІАЛИ

Х МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка
Університет Святих Кирила та Мефодія в Трнаві
(Словацька Республіка)
Інститут педагогіки Вроцлавського університету
(Республіка Польща)
Люблинський Католицький університет Івана Павла II
(Республіка Польща)
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)
Казахський національний педагогічний університет імені Абая (Казахстан)
Державний університет Бріджвотера, кафедра спеціальної освіти
(Бріджвотер, Массачусетс, Сполучені штати Америки)
Громадська організація «Сумська обласна організація громадської організації
«Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики»

«КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА СВІТОВОМУ ВИМІРІ»

Матеріали

X Міжнародної науково-практичної конференції

присвяченої 100-річчю

*Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка*

21 листопада 2024 року

Суми – 2024

УДК 376Ю1-056.26:37.013.77(477+100)(063)

К 66

*Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(протокол № 5 від 16 грудня 2024 року)*

Редакційна колегія:

Боряк О. В. – доктор педагогічних наук, професор;
Бондаренко Ю. А. – доктор педагогічних наук, професор;
Дегтяренко Т. М. – доктор педагогічних наук, професор;
Колишкін О. В. – кандидат педагогічних наук, доцент;
Косенко Ю. М. – кандидат педагогічних наук, доцент;
Чобанян А. В. – кандидат психологічних наук, доцент.

К 66 Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (21 листопада 2024 року, м. Суми). – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. – 373 с.

ISBN 978-966-698-351-3

Збірник матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції присвячений актуальним питанням у напрямках розв'язання широкого кола соціальних, науково-методологічних, психолого-педагогічних і медичних проблем щодо забезпечення життєдіяльності людей з особливими освітніми потребами та вивчення цього досвіду у вітчизняній і закордонній практиках.

Видання містить матеріали наукових доповідей викладачів закладів вищої освіти, науковців науково-дослідних установ, докторантів, аспірантів, магістрантів, практичних працівників сфери охорони здоров'я, освіти, соціального захисту населення, батьків, представників органів державного і місцевого самоврядування, недержавних громадських організацій, підприємств та інших установ.

Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність інформації, опублікованої у збірнику. При користуванні матеріалами посилання на збірник праць та авторів є обов'язковим.

УДК 376Ю1-056.26:37.013.77(477+100)(063)

ISBN 978-966-698-351-3

© Колектив авторів, 2024

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024

Ірина КОНОГРАЙ. Критерії та методи оцінки якості освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.....	111
Алла КРИВОНОС. Інтеграція арт-терапії у процес розвитку творчих здібностей у дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.....	115
Інна ЛОГІНОВА, Олена ПРОСКУРНЯК. Засоби формування комунікативної компетентності у старших дошкільників з порушеннями інтелекту.....	120
Ірина РИЛУШКО. Ігрові методики корекції поведінкових порушень у дітей з аутизмом в умовах воєнного стану.....	122
Наталія РУДЕНКО, Тетяна ПЕРЕПЕЧАЙ. Вплив логоритміки та ігротерапії на розвиток просодичної сторони мовлення дітей дошкільного віку з дизартрією.....	126
Сніжана СОРОКА. Особливості корекційно-реабілітаційної допомоги дітям дошкільного віку з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану.....	131
Вікторія ФЕДОСОВА. Розвиток творчих здібностей дітей з особливими освітніми потребами на уроках трудового навчання та технологій в спеціальному закладі освіти.....	137
Маргарита ХОЛОШЕНКО. Вплив сенсомоторної інтеграції на розвиток мовленнєвих навичок у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.....	142
Олена ЯЩИШИНА. Казкотерапія як вид корекційної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами.....	147

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ, СКРИНІНГУ, РЕАБІЛІТАЦІЇ, АБІЛІТАЦІЇ, СУПРОВОДУ, ПІДТРИМКИ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПАТРОНАЖУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ірина ВИПРИЧЕНКО. Логопедичний супровід при тяжких порушеннях мовлення.....	151
Ольга МАЗУРКЕВИЧ. Формування комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра з опорою на метод «body percussion».....	157

методи допомагають дітям краще адаптуватися до стресових умов. Ігрові вправи не тільки сприяють корекції поведінкових порушень, але й допомагають дітям долати труднощі, пов'язані з новими життєвими обставинами.

Висновки. Таким чином, ігрові методики корекції поведінкових порушень у дітей з аутизмом залишаються дієвим інструментом навіть в умовах війни. Вони допомагають дітям справлятися з травматичними переживаннями, знижувати рівень тривожності та покращувати емоційну регуляцію. Адаптація ігор до нових умов дозволяє забезпечити ефективну допомогу дітям, підтримати їхню соціальну взаємодію та загальний психоемоційний стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За заг. ред. Бойчука Ю.Д. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. 376 с.
2. Орлянська А. В. Проблема психолого-педагогічної корекції поведінки дітей раннього віку з розладами аутистичного спектру. *Науковий часопис. Корекційна педагогіка*. 2017. Вип. 34. С. 62–66.
3. Naydonova, Ganna & Nagirnyak, Anastasiya. (2019). Psychological correction of perception in children with autistic spectrum disorders as a condition of socially acceptable behaviourforming. *Actual problems of the correctional education*. 13. P. 187-201.

Наталія РУДЕНКО

кандидат психологічних наук, доцент,
Рівненський державний гуманітарний
університет

Тетяна ПЕРЕПЕЧАЙ

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти,
Рівненський державний гуманітарний
університет

ВПЛИВ ЛОГОРИТМІКИ ТА ІГРОТЕРАПІЇ НА РОЗВИТОК ПРОСОДИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРИЄЮ

Анотація. У статті розкривається поняття просодики як складного мовленнєво-фізіологічного утворення, що складається з висоти, тембру, сили голосу, а також мелодико-інтонаційних властивостей мовленнєвої діяльності таких як темп, ритм, пауза. Показано, що в дітей дошкільного віку, що страждають на дизартрію, структурні компоненти просодичної сторони мовлення

мають значні порушення: мовленнєвий видих відрізняється ослабленістю, темп мовлення характеризується і прискоренням, і уповільненням, наявні порушення ритму при відтворенні висловлювання. Розкрито зміст методики розвитку просодичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з дизартрією засобами ігротерапії та логоритміки. Представлено результати експериментальної роботи. Доведено ефективність та доцільність застосування ігротерапії та логоритміки в якості засобів розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією.

Ключові слова: просодична сторона мовлення, діти дошкільного віку, логоритміка, ігротерапія.

Annotation. The article reveals the concept of prosody as a complex speech-physiological formation consisting of pitch, timbre, voice strength, as well as melodic-intonational properties of speech activity such as tempo, rhythm, pauses. It is shown that in preschool children suffering from dysarthria, the structural components of the prosodic side of speech have significant disturbances: the speech exhalation is characterized by weakness, the pace of speech in dysarthria is characterized by both acceleration and deceleration, there are rhythm disturbances when reproducing the utterance. The content of the methodology for the development of the prosodic side of speech in preschool children with dysarthria by means of play therapy and logorhythms is disclosed. The results of experimental work are presented. The effectiveness and expediency of using play therapy and logorhythms as means of developing the prosodic side of speech in older preschool children with dysarthria have been proven.

Keywords: prosodics, children of preschool age, logorhythmics, play therapy.

Актуальність. Просодика – це складне мовленнєво-фізіологічне утворення, що складається з висоти, тембру, сили голосу, а також мелодико-інтонаційних властивостей мовленнєвої діяльності таких як темп, ритм, паузи. О. Селіванова вказує, що просодика у широкому сенсі розглядається як розділення та поєднання різних частин: зміни основного тону, розстановки логічних наголосів, сповільнення чи прискорення мовленнєвого

темпу [4]. Просодика вважається найвищим рівнем в розвитку мовленнєвої діяльності. Стан просодичної сторони мовлення суттєво впливає на те, наскільки чітким, розбірливим та виразним є мовлення.

У немовлячому віці починають засвоювати та копіювати інтонації, що найчастіше вживають дорослі. Завдяки інтонаційній виразності малюки починають спілкування та привертання увагу дорослих до себе засобами гуління. При нормальному мовленнєвому онтогенезі в старшому дошкільному віці просодика мовлення вже сформована, діти точно вживають інтонаційні конструкції відповідно до норм рідної мови.

В. Кондратенко та Ю. Волошина вказують, що в дітей дошкільного віку, що страждають на дизартрію структурні компоненти просодичної сторони мовлення мають значні порушення, спричинені ступенем дизартрії. При дизартрії мовленнєве дихання має верхньоключичний тип. Мовленнєвий видих відрізняється ослабленістю, повітряному струменю на видиху притаманні переривчастість, слабкість, короткість. Також є категорія дітей з дизартрією в яких мовленнєвий видих вкорочений, що примушує їх говорити на вдиху, через що мовлення захлинається. Темп мовлення при дизартрії характеризується і прискоренням, і уповільненням. Наявні порушення ритму при сприйнятті та при відтворенні висловлювання [3]. У дітей, що мають дизартричні порушення, спостерігається відсутність чи недостатність голосових модуляцій, порушення гучності голосу. Гучність голосу спочатку середня, а до кінця фрази голос поступово затихає. Голосовий тембр в дітей здебільшого низький, проте може бути й високим.

Корисною та ефективною І. Брушневська вважає логопедичну технологію логоритміку, яку складають рухо-мовленнєві вправи, які виконують під музику, методи та прийоми логопедичного, музично-ритмічного і фізичного виховання [1].

В. Корсун вважає, що логоритміка покликана коригувати різноманітні психомоторні, сенсорні порушення при різних патологіях. За допомогою логоритміки удосконалюється мовлення, розвиваються ритмічні властивості рухів та мовлення, поетапно формується та закріплюється нова ритмічно організована мовленнєва навичка [3].

Як дієвий засіб логопедичної роботи, що надає змогу розвинути просодичну сторону мовлення теоретики та практики корекційної освіти розглядають й ігротерапію. В. Стасенко та О. Фоменко пишуть, що ігротерапія заснована на провідній ролі гри у дошкільному віці, а також на терапевтичних засадах, що практикуються психологами та психотерапевтами. У логопедичній роботі з корекції та розвитку просодики мовлення доречно практикувати різні ігри рухливі, драматизації, творчі, пальчикові, ігри, що засновані на тілесній терапії, символдрамі, арт-терапії, корекційний ефект яких поширюється і на просодику мовлення. Корекційно-розвивальний процес щодо просодичної сторони мовлення суттєво збагачується завдяки застосуванню ігрових терапевтичних прийомів на всіх етапах, в час поза заняттями, у сім'ї [5].

Мета статті. Розкрити сутність просодичної сторони мовлення і показати шляхи її розвитку у дітей дошкільного віку з дизартрією.

Виклад основного матеріалу. З метою вивчення доцільності та ефективності застосування ігротерапії та логоритміки у корекції просодики мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартрією ми організували та провели експериментальну роботу, що складалася з трьох етапів. На констатувальному етапі здійснювалась діагностика рівня розвитку просодичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартрією. Участь в дослідженні взяли 27 дітей старшого дошкільного віку з дизартрією. Контрольна група (КГ) складалась з 14 учасників, а експериментальна група (ЕГ) з 13 учасників.

Рівень розвитку просодичної сторони мовлення в дітей з дизартрією представлений низкою показників, а саме вмінням сприймання та відтворення ритму, сприймання та диференціювання різних інтонаційних зразків в усній практиці, сприймання та відтворення логічного наголосу, зміна тональності голосу за висотою, за силою. Відповідно до цих показників були відібрані та проведені 8 логопедичних діагностичних завдань, завдяки яким ми зафіксували три рівні розвитку просодичної сторони мовлення у дітей з дизартрією: незадовільний (ЕГ – 53,8%, КГ – 50%), задовільний (ЕГ – 30,8%, КГ – 35,7%) й достатній (ЕГ – 15,4%, КГ – 14,3%). На етапі констатації з'ясовано, що більшість дітей

з дизартрією не опанували вмінням сприймання та відтворення ритму на слух. Вони переживають значні труднощі, коли сприймають та диференціюють різні інтонації в усному мовленні. Контингент дослідження має помітні труднощі, коли сприймає та відтворює логічний наголосу в висловлюваннях. У дітей погано розвинене чи не розвинене вміння зі зміни тональності голосу за висотою, за силою.

На формувальному етапі було запроваджено корекційно-розвивальну програму корекції просодичної сторони мовлення за допомогою ігротерапевтичних та логоритмічних методів та прийомів. Сплановано, розроблено та проведено з учасниками ЕГ 17 занять, зміст яких включав логоритмічні, артикуляційні вправи, дихальну гімнастику, фонопедичні та оздоровчі вправи для горла, вправи на розвиток психіки, чистомовки, мовленнєві, ритмічні ігри, пальчикові ігри та казки, комунікативні, рухливі, хороводні ігри, ігротерапевтичні техніки. Застосування цілого арсеналу засобів дало можливість реалізувати сучасні ефективні технології корекції порушень просодики та інші якості дітей. Учасники ЕГ отримали можливість налагоджувати багатосторонні взаємини, пробудити спонтанність, отримали досвід різних способів поведінки.

На контрольному етапі застосовано методики з діагностичної програми констатувального етапу, що дало змогу знову виявити три рівні розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією: незадовільний (ЕГ – 15,4%, КГ – 42,9%), задовільний (ЕГ – 30,8%, КГ – 35,7%) та достатній (ЕГ – 53,8%, КГ – 21,4%). Методом порівняння результатів етапів було виявлено позитивну динаміку рівнів розвитку просодичної сторони мовлення в дітей старшого дошкільного віку з обох груп. Зокрема, під час контрольної діагностики чисельність дітей незадовільним рівнем розвитку просодичної сторони мовлення у ЕГ зменшилась на 38,4%, а в КГ – на 7,1%, категорія дітей із задовільним рівнем у ЕГ у кількісному співвідношенні не змінилась, проте були учасники з ЕГ та КГ, що на етапі констатації мали задовільний рівень, а на контрольному етапі перейшли на вищий рівень – достатній. На контрольному етапі кількість дітей з достатнім рівнем розвитку просодичної сторони мовлення у ЕГ зросла на 38,4%, а в КГ – на 7,1%.

Висновки. Таким чином, вищі показники динамічних змін, що виявлені в експериментальній групі свідчать про ефективність та доцільність застосування ігротерапії та логоритміки в якості засобів розвитку просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брушневська І. М. Розвиток психолінгвістичних передумов комунікативної діяльності дошкільників засобами логоритміки. *Логопедія*. 2016. № 8. С. 14-19.
2. Кондратенко В. О., Волошина Ю. А. Особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з дизартрією. *Логопедія*. 2013. № 4. С. 39-43.
3. Корсун В. А. Логоритміка як засіб корекційного впливу на особистість дитини із загальним недорозвиненням мовлення. *Логопедія*. 2016. № 9. С. 36-50.
4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2016. 844 с.
5. Стасенко В. Г., Фоменко О. А. Інноваційні терапевтичні технології роботи з особливими дітьми. *Дитина з особливими потребами. Інклюзивна освіта. Дефектологія. Корекційна педагогіка*. 2018. № 3. С. 129-135.

Сніжана СОРОКА

студентка 0021 групи,
спеціальність «Олігофренопедагогіка.
Логопедія»,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У роботі розглядаються основні фактори організації корекційно-реабілітаційної допомоги дітям дошкільного віку з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану, зокрема, актуальні виклики та проблеми, що виникають у процесі надання освітніх послуг під час воєнного стану в Україні. Особлива увага приділена змінам у підходах до навчання та корекції, які зумовлені війною. Висвітлено роль психолого-педагогічної підтримки дітей з ООП, важливість інноваційних технологій, таких як дистанційні освітні платформи та мобільні додатки, для забезпечення безперервного навчання та реабілітації. Висвітлено стратегії корекційної роботи, які враховують специфіку війни, і сприяють збереженню психо-емоційного стану дітей та їхньому успішному розвитку навіть під час воєнного стану.